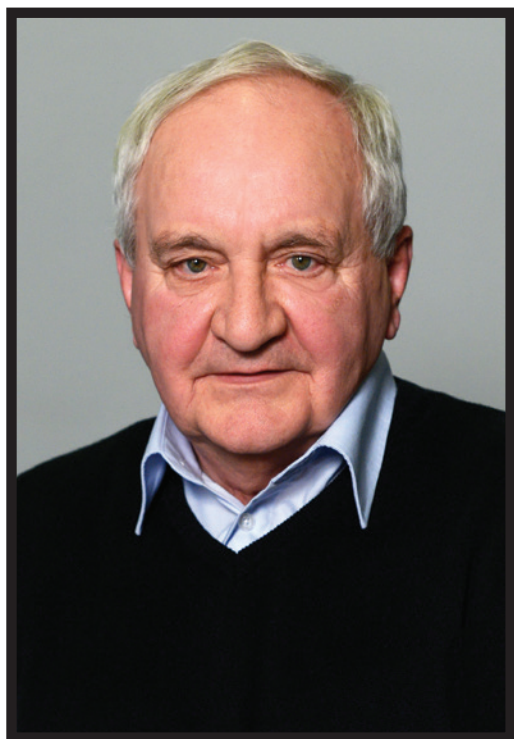

Réthelyi Miklós, Varga Benedek, Bősze Péter

Búcsú Kapronczay Károlytól

(1941–2023)

Kapronczay Károly Budapesten született. A Toldy Ferenc Gimnáziumban tett érettségi vizsgát 1959-ben, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett történelem–könyvtár szakos diplomát 1968-ban. 1969-től dolgozott a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtárban, amelynek 1985-től főigazgató-helyettese, 2000-től főigazgatója, 2008-tól pedig címzetes főigazgatója volt, ezzel egyidejűleg kinevezték a Semmelweis Egyetem címzetes egyetemi tanárává is.

Tudományos munkája során szakértőjévé vált többek között a XVIII–XX. századi magyar orvos- és patikusegyéniségek életrajzának, a magyarországi közegészségügy történetének, a Semmelweis család történetének, valamint az első világháború orvostörténetének. Kutatta emellett a magyar–lengyel kapcsolatok múltját is: 1988-tól a Magyar Tudományos Akadémia Magyar–Lengyel Történezbizottságának tagja és titkára volt, tevékenységét a Lengyel Köztársaság 1999-ben a Lengyel Érdemrend lovagkeresztjével ismerte el. Megkapta a Magyar Orvostörténelmi Társaság Zsámboky János- (1981) és Weszprémi István-emlékermét (1994). Számtalan hazai és külföldi tudományos társaság és intézmény tisztelte meg kitüntetésével, jutalomérmével. 2014-ben elnyerte a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét.

1990 és 1994 között a Belügyminisztériumban dolgozott miniszteri főtanácsadóként, 1999-től a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány kuratóriumának tagja, utóbb elnöke. Haláláig ellátta a Magyar Orvostörténelmi Társaság főtítkári feladatait, egyúttal főszerkesztője volt a Társaság folyóiratának, az *Orvostörténeti Közleményeknek*. „Magyar–lengyel orvosi kapcsolatok 1945-ig” című akadémiai doktori disszertációjáért 2011-ben megkapta a Magyar Tudományos Akadémia doktori címét. A Magyar Tudományos Akadémia Orvostörténeti Munkabizottságának elnöke volt.

Négyszáznál is több tudományos és ismeretterjesztő munka elkészülésében vállalt szerepet önálló szerzőként vagy közreműködőként, tevékenyen részt vett az egyetemi orvostudományokban is, 1981–1996 között a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Orvostörténeti Tanszékén az orvostörténelem egyik előadója lett, 2008. december 1-jétől az orvostörténelem vendégprofesszora.

Halálával a magyar orvostörténet-írás egyik meghatározó alakja távozott.

Réthelyi Miklós

A Magyar Orvostörténelmi Társaság elnökeként búcsúzom mindannyiunk által tisztelt Kapronczay Károlytól, a Társaság főtítkárától, aki Antall József, Birtalan Győző és Karasszon Dénes főtítkárokat követve, 2006 óta viselte ezt a tisztséget. Az olyan Társaságban, ahol Kapronczay Károly a főtítkár, igen könnyű volt elnököknek lenni. A családi gyászjelentés szerint március 1-én hunyt el, de ugyancsak március 1-i dátummal őrzöm az interneten küldött rövid levelét. Szakadatlanul dolgozott, az utolsó másodpercig. Károly volt a Társaság szíve, lelke és egyben motorja is. Az ötvenéves Magyar Orvostörténelmi Társaság történetéről 2016-ban megjelent, 712 oldalas átfogó munka összeállítója és nagyrészt írója is Kapronczay Károly.

Kapronczay Károly élete és munkássága sokszínűségét mutatja a tőle búcsúzóknak sokasága.

Búcsúzik a Semmelweis Egyetem, ahol a Népegészségtani Intézetben 2005 óta a graduális oktatás keretén belül speciális kollégium formájában hirdette meg a magyar egészségügy története és a gyógyszerészet története kurzust. Mindig voltak lelkes hallgatók, akik jelentkeztek e két témára. A szakdolgozatok elkészítésében, illetve orvostörténelmi kérdéseik tisztázásában mindig támogató módon segítette a hallgatókat. Teljes odaadással vett részt az Intézet Önálló Orvostörténelmi Munkacsoportjának munkájában. A *Semmelweis 200* évforduló ünneplésében szakértelmével támogatta a magyar és angol nyelven megjelenő díszkötetek elkészülését.

Búcsúzik a 2002-ben megalakult Magyar Gyógyszerésztörténelmi Társaság is, ahol az alelnöki tisztséget egészen 2023. március 1-ig Kapronczay Károly töltötte be. A gyógyszerésztörténet múltjának feltárása során a gyógyszerészek

szakirányú ismereteit a történész hatalmas tudásanyagával, egyéni szemléletével egészítette ki. A Társaság a gyógyszerésztörténet érdekében végzett munkájával szerzett elévülhetetlen érdemeit a Szigetváry Ferencről elnevezett emlékéremmel ismerte el.

Búcsúzik a Magyar Tudományos Akadémia Orvosi Tudományok Osztályának keretei között működő Orvostörténelmi Munkabizottság, amelynek elnöke szintén Kapronczay Károly volt.

Nekrológgal a honlapján búcsúzik az Antall József Baráti társaság. Idézek a nekrológból:

„Kapronczay Karcsi a háború idején vagy közvetlenül azután születettek generációjának tagjaként tudta, hogy mi veszett el. Polgári neveltetése, műveltsége a túléléshez szükséges iróniával párosult, amihez esetében határtalan életkedv is társult. Egy olyan világ egyik utolsó mohikánja volt ő, akiknek sokszor kellett kompromisszumot kötni, alámerülni, kibekkelni, de akik tudták azt is, hol a helyük, és ő ott állt, ahol a modern polgári Magyarország leendő elitje gyülekezett, Antall József körül. És ehhez az örökséghez hű maradt élete végéig, amikor tanított a budapesti és a debreceni orvosi egyetemen, végezte a kutatómunkáját a múzeumban, őrizte az Antall-hagyatékot és – más társadalmi megbízatásai mellett – haláláig vezette az Antall József Baráti Társaságot.”

Kedves Karcsi! Hirtelen távozásod sokaknak nagyon fáj, gazdag életed és munkásságod viszont bő lehetőséget nyújt a Rád emlékezésre és az általad végzett munka folytatására.

Isten áldjon! Nyugodjál békében!

Varga Benedek

Kapronczay Károlytól búcsúzunk. A kollégától, a tudóstól, a múzeum- és könyvtárigazgatótól, az egyetemi tanártól, a barátától, az embertől. Kapronczay hatását abban az egyetlen mondatban lehet összegezni, hogy munkássága nélkül elképzelhetetlen az elmúlt ötven év magyar orvostörténet-írása.

Attól a pillanattól fogva, hogy 1968-ban a Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársa lett, egészen 2023 teléig folyamatosan az orvostörténelem kuta-

tásán és kutatásai bemutatásán dolgozott, beszéljünk akár könyvekről, akár tanulmányokról, akár cikkekről, akár kiállításokról vagy dokumentumfilmekről. Alig összeszámlálható mennyiségű tanulmányt és számos könyvet publikált a kora újkori, újkori és jelenkori magyar medicina történetéből. Rengeteg konferenciát szervezett, számos dokumentumfilmet kezdeményezett, és ki tudja, hány előadást tartott. Gazdag és színes életművet mondhatott magáénak. A szakmai pályára és az életmű értékelése, összegzése külön feldolgozást érdemel.

Ebben a pár percben azonban fontosabb a személyiség kontúrjait felidézni. Mi jellemezte munkásságán, címein és kitüntetésein túl? Karakterét legfőként olyan jellemvonások határozták meg, mint a *józsanság*, az egyszerűsége törekvés, a gyakorlatiasság és a bármilyen helyzetben felcsillanó, eredeti és mindig találó *humor*. Józsansága tartotta vissza attól, hogy megszédüljön a nagy szavaktól, a csábító, de felszínes retorikától. Humora pedig újra és újra előkerülő eszköze volt, hogy rámutasson bármilyen helyzet fonákosságára, az emberi esetlenségre, sőt kicsinyességre, de egyúttal az esetlenségben és a kicsinyességben rejlő azonos és egyenlő emberi mivoltunkra. Arra, hogy létezésünkben mindannyian egyszerű és köznapi emberek vagyunk. Tele érthető vágyakkal, hatalmas tervekkel, de józsanságunk megőrzése nélkül annak a lehetőségét is elveszíthetjük, hogy elérhető célokat tűzzünk ki, és ezeket meg is valósítsuk. Józsanság és gyakorlatiasság nélkül az elérhető sem fogjuk elérni. Hu-

morával környezetét mindig erre emlékeztette. Soha nem gúnyolódott, szellemessége soha nem nélkülözte a megbocsátó együttérzést.

Elvesztettünk egy magas kort megélt kollégát, tudóst, múzeumigazgatót, egyetemi tanárt és barátot. Azonban végtelenül hálásak lehetünk, hogy ilyen sokáig elkísért minket. Hálásak, hogy személyiségével, cselekedeteivel mindig emlékeztetett arra, hogy mit tegyünk, és mit kerüljünk el. Hogy merre érdemes, és merre nem érdemes elindulni. S hálásak lehetünk azért, mert mindezt mindig derűvel fejezte ki, és mert nélküle, energiái, elszántsága és örök jókedve nélkül a magyar orvostörténet-írás, a magyar tudomány és a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár elmúlt évtizedei mennyivel szürkébbek, szegényebbek, laposabbak és unalmasabbak lettek volna!

Nyugodj békében, Karcsi! Isten áldjon!

Bősze Péter

Kedves Károly,

hirtelen távozásod mélyen érint. Jól emlékszem a legelső találkozásunkra. A Semmelweis orvostörténeti múzeum, könyvtár és levéltári dolgozószobádban kerestelek fel. Lenyűgöző kedvességed azonnal magával ragadott. Te voltál az igazgató, és én a segítségedet kértem a *Magyar Orvosi Nyelv* folyóirattal kapcsolatban; pontosan már nem tudom felidézni, de valamilyen pénzes szolgáltatás volt. Kérdeztem, hogy mennyivel tartozom. Egyszerűen válaszoltál: két templomegere ne kérjen pénzt egymástól. Igen, a tudomány érdekelt, elhivatott művelője voltál, a pénzérdek fényévnnyire volt tőled. Könyveid sokaságával halmoztál el, nem győztem tanulmányozni őket. Újra és újra elővettem egyiket-másikat, előveszem most is; orvostudományunk kimeríthetetlen

forrásai. Az olvasó óhatatlanul töpreng: hogyan fér ennyi minden valaki fejébe?

Aztán barátok lettünk; önzetlen közreműködésedet a magyar orvosi nyelvben két évtizedet meghaladóan élvezhettem. Hálás vagyok a sorsnak érte. Köszönöm nagyvonalú előadásaidat, amelyeket kérésemre a magyar orvosi nyelv egyetemi tantárgy keretében tartottál. Természetesen ezt is ellenszolgáltatás nélkül tetted, nem fizettek érte. Nem kevésbé vagyok hálás a *Magyar Orvosi Nyelv*ben megjelent közleményeidért. Együttműködésünk folyamatos volt, és még sok terv volt a fejemben. Nem gondoltam, hogy a kaszás hiúsítja meg. „A többi néma csend.”